

STILETTEN

NR. 2/89 ÅRGÅNG 4 UTGES AV STOCKHOLMSKOOPERATIVET FÖR INDEPENDENT LIVING

God Jul
&
God Ny Dekad

STIL utmanar regeringen

I detta nummer finner du...

Lär dig att förhandla! Sid 7

Vår ideologi Sid 13

1984 var ett märkesår Sid 8

STILETTEN

Sveriges enda facktidsskrift på personlig assistans området

STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, är partipolitiskt obundet men arbetar handikappolitiskt

för mer personlig makt åt människor med funktionshinder genom kontroll över de tjänster som vi behöver för att leva ett liv på lika villkor

mot förtryck och diskriminering av människor med funktionshinder.

STIL betraktar sig som en del av Independent Living-nätverket, den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Stödmedlemskap i STIL är öppet för alla. Medlemskap med rösträtt förutsätter eget behov av personlig assistans.

Avgifter

Medlemskap med rösträtt	100 kr/år
Stödmedlem	75 kr/år

Enbart prenumeration	100 kr/år

Postgirokonto 736670-1
Prenumeration ingår i medlemsavg. för myndigheter, organisationer m. fl.

Styrelsen

Ordförande	Adolf Ratzka *	08-32 59 89
v.ordf	Bengt Elmén *	08-94 98 71
Kassör	Lilian Persson *	0750-23872
Sekreterare	Sonja Ek *	0750-226 42
Övriga ledamöter	Yngve Beijersten *	08-751 51 37

Suppleanter	Simona Petré *	08-41 56 68
	Ingela Skyllberg *	08-604 72 38
	Siv Rodrick *	08-32 39 20
	Kirsten Zell-Jensen ;*	08-58 37 56

STILETTEN ges ut oregelbundet

Redaktörer för numret: Sonia Ek *, Ulla Linnander *, Siv Rodrick *, Silvia Frykman *, Adolf Ratzka *

Ansvarig utgivare: Bengt Elmén *
Layout för numret: Sonja Ek * och Bengt Elmén *
Postadress: STIL

Karlavägen 100 Hus Y
115 26 Stockholm Tel 08-783 3883
Besöksadress: Karlavägen 100 5 tr via hiss 11

* Vi har satt detta tecken bakom de personer som har behov av personlig assistans. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar behov av personlig assistans som merit och avgörande förutsättning för att arbeta i STIL. Vi vill visa att vi talar i egen sak, ur egen erfarenhet. Det är vi som är de bästa experterna på våra behov.

Resumé över ett 80-tal:

STIL utmanar regeringen

I oktober 1985 utsågs dåvarande Bengt Lindqvist till biträdande socialminister. Det var en stor händelse för svensk handikapprörelse och förväntningarna var mycket höga. Äntligen kunde man förvänta sig att få direkt kontakt med makten och därmed gehör för sina krav. Utnämningen fick inte bara till följd att Bengt Lindqvist kunde flytta in till kanslihuset, utan också ett antal andra ombudsmän från handikapprörelsen, som dock tyvärr saknar egna handikapp.

Det gick inte att ta miste på det patos som Olof Palme utstrålade strax efter utnämningen på preskonferensen med Lindqvist. Palme hade gästade HCK på dess kongress i juni 1985 och där hållit ett anförande där han bl.a. hade talat om skillnaden mellan att betrakta handikappfrågorna ur ett rättviseperspektiv och som biståndsfrågor ägnade att främja viss särgrupp.

Det sägs att propån om att sätta upp Bengt Lindqvist på riksdagslistan 1982 kom direkt från Palme. Det fanns alltså en röd tråd som visar att regeringschefen själv var intresserad av att sätta handikappfrågorna i centrum för 1980-talets socialpolitik.

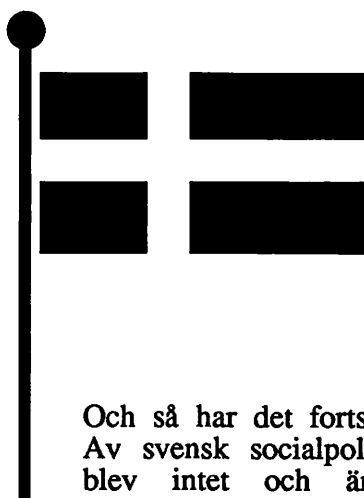
Detta märktes också realpolitiskt i det att man både 1985 och 1986 avsatte en speciell s.k. handikappram i statsbudgeten.

Mordet

Så mördades Palme i februari 1986. Lindqvist och Palme fick bara tillfälle att sitta i samma regering under knappt fem månader.

Svensk politik dog samtidigt som Olof Palme. Från att ha vant sig vid en statsminister som varje dag figurerade i massmedia i en eller flera politiska frågor med

starkt personligt engagemang fick svenska folket nu nöja sig med en expeditonsminister som inte ens knystade om några reformer. Den enda som märktes var Feldt, som fortsatte predika om att spara, hålla tillbaka lönekraven och sänka skatterna. Och ingen sade emot.

Och så har det fortsatt. Av svensk socialpolitik blev intet och ännu mindre av svensk handikappolitik. Lindqvist satt

kvar och har nu suttit med i regering under fyra år utan att kunna visa på en enda övergripande reform på handikappområdet. Det han brukar komma dragande med, när det osar hett, är att han lyckades genomföra ett nytt s.k. bilstöd. Denna reform grundades emellertid på en utredning som tillsattes innan han blev biträdande socialminister. Dessutom fick han i den slutgiltiga propositionen själv ställa sig bakom en diskriminering av personer med funktionshinder över 50 år.

Kravens tid förbi

Innan han blev statsråd hade han aktivt deltagit i framtagande av rapporter på HCK som tydligt och klart visade på orättvisor som bara blev större på olika områden. Han hade deltagit i uppvaktningar hos regeringen med kravlistor om vad som måste göras. Nu sitter han själv där och har endast lyckats genomdriva en

liten bråkdel av dessa politiskt rättmätiga krav. Här är några anmärkningsvärda exempel:

1. 1979 stiftades en lag som stadgar att kollektivtrafiken skulle vara handikappanpassad inom 10 år. Dessa år har nu gått utan något resultat. Ingen åtgärd från regeringens sida.

2. Tidigt på 80-talet så visade den svenska handikapprörelsen på stora bristerna i den då nya socialtjänstlagen. Man visade också oacceptabla skillnader mellan kommunerna i den sociala servicen, som berodde på lagens ramlagskaraktär. Ingen åtgärd från regeringens sida.

3. Färdtjänstens och riksfärdtjänstens diskriminerande regler har under lång tid uppmärksamats av handikapprörelsen. Man har diskuterat att knyta statsbidraget till vissa kvalitetsvillkor. Ingen åtgärd från regeringens sida.

4. Utslagning från arbetsmarknaden och förtidspensionering fortsätter trots högkonjunkturer. Främjandelagen (Lagen om anställningsbefrämjande åtgärder) tillämpas fortfarande inte, vilket har krävts från HCK sedan 1977. Ingen åtgärd från regeringens sida.

5. Landstingens hjälpmedelsverksamhet skärs ned och hjälpmedel som förut betraktades som självklara stryks från listorna. Ingen åtgärd från regeringens sida.

6. Vi fick en ny plan- och bygglag som i enlighet med decentraliseringens tidevarv överlämnar till kommunernas godtycke och finanser att besluta om att bygga tillgängligt eller ej. Ingen åtgärd från regeringens sida.

7. Domstolar uttalar att det är rätt att inkomstpröva sådan social ser-

Reformer efterlyses

vice som kommunal färdtjänst. Ingen åtgärd från regeringens sida trots utredningsförslag.

8. Redan 1982 väcktes frågan om en antidiskrimineringslag/ombudsman. Ingen åtgärd från regeringens sida.

Istället för en progressiv reformpolitik har vi fått uppleva hur socialdemokraterna bara intensifierade de borgerliga partiernas nedskärningspolitik - något som har återspeglats på samtliga nivåer inom den offentliga sektorn och som självklart har drabbat de grupper som är mest beroende av den sektorn.

Största möjliga tystnad....

Till råga på allt har traditionella handikappörelsen aldrig varit tystare. Det är precis som om man går på tå bara för ens förre talesmar sitter i regeringen. Detta stämningsslag är direkt motsatsen till det som rådde på 70-talet, då man demonstrerade, protesterade och skrev upprop.

Det ligger mycket nära till hands att betrakta den traditionella svenska handikappörelsen som en stödtrupp till arbetarpartiet. Detta intryck förstärks av att flertalet handikappförbund låter sig företrädas av s.k. politiskt gångbara personer som saknar egna handikapp. Tillsammans brukar de träffas i något som de kallar handikappfunktionärernas socialdemokratiska förening och fördela förtroendeuppdrag sinsemellan.

Papperskvarn

Någon kanske invänder om den nya handikapputredningen som har tillsatts. Dessa personer glömmer emellertid att en utredning också kan användas som en

papperskvarn där alla goda uppslag sakta men säkert mals ner oigenkännlighet.

Man måste fråga sig varför denna utredning tillsattes tre år efter utnämningen av Lindqvist. Tog det tre år för honom att övertyga övriga regeringsledamöter om behovet av denna utredning, eller valdes tillfället för att blåsa nytt liv i våra dalande förväntningar?

Sverige har tidigare haft handikapputredningar som successivt kommit med rapporter och som har deltagit aktivt i samhällsdebatten. Från dagens handikapputredning har intet hörts. Dess slutbetänkande väntas i slutet av 1990.

Framgångar trots allt...

80-talets största handikappolitiska reform fick vi istället stå för själva; i form av bildandet av STIL. Kooperativet har alltsedan bildandet 1984 varit litet men har haft stora ambitioner. Istället för som den traditionella handikappörelsen gå och vänta på att något ska hända, så har vi tagit saken i egna händer, för att utforma vår egen service på våra villkor. Vi har därigenom uppnått resultat som vi från början inte kunde drömma om.

Jag vill tacka Dig, Bengt Lindqvist, för det stöd som Du har givit oss och som har varit en förutsättning för våra framgångar, samtidigt som jag vill utmana min namn på vem som kommer att stå för 90-talets största handikappolitiska reform; regeringen eller STIL.

Bengt Elmén

Bengt Lindqvist besöker **STIL**

(förhoppningsvis även efter denna ledare)

Onsdagen 21 mars '90

då några har namnsdag och våren kommer

Då anordnar nämligen **STIL** en riksomfattande heldagskonferens i Lands-
tingssalen i Stockholm om hittills vunna erfarenheter av **STILs** unika verksamhet.
Mer information kommer under januari.

Bekännelser

En vän till en vän, sa till mig: "Du lever ju precis som vi andra. Jag som trodde du tillbringade dina dagar i passivitet, ja litet isolerat och bara någon gång fick hjälp att komma ut och gå i parken".

vackert heter, ta ödet i mina egna händer.

Att ingå i STIL-projektet innebär för min del en succesiv befrielse från diverse mindervärdighetskomplex. Det var med en viss

kanta. Assistenterna schemalägger själva den tid de vill arbeta inom en given ram och så pusslar vi ihop alltsammans så att alla blir nöjda. Kärntruppen består av fyra personer med ytterligare bistånd av fem till sex personer, som kommer på udda tider eller arbetar som ersättare eller vikarier. Därutöver finns en liten kedja att ringa till i nödfall.

Alla kompletterar varandra, och det några inte kan utföra, kanske någon annan kan. En föredrar det här med god mat, en annan kör bilen, en tredje städar mer än gärna o.s.v. Och alla drar de upp en grästova då och då ur trädgården- mitt största glädjämne sommartid.

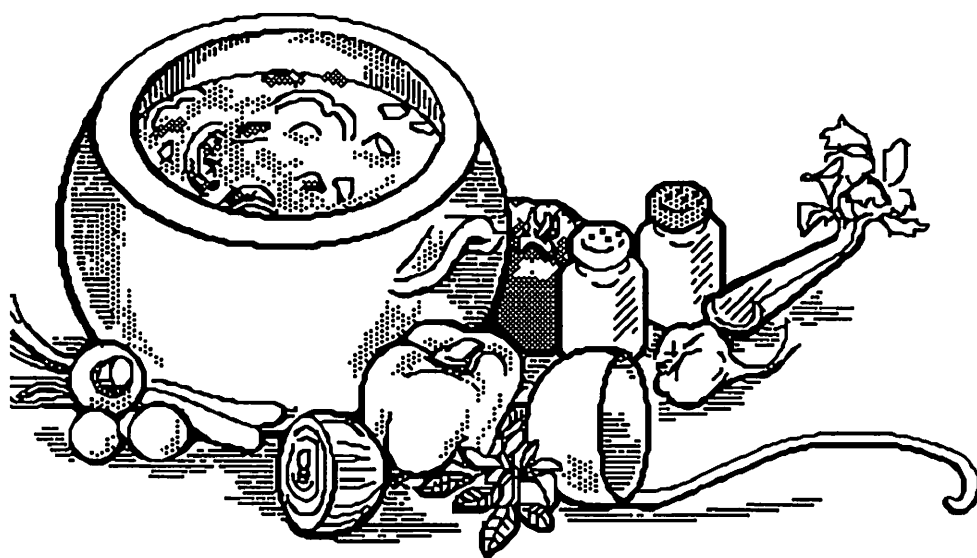
De små jordnära tingen betyder sammantaget så mycket för trivseln och ger det dagliga ett mänskligt innehåll. Förr kunde man bara få städad en viss dag i veckan (absolut inte för ofta, för då kunde andra bli avundsjuka).

Idag får jag rent hur ofta jag behöver, och det är ju livsviktigt att slippa nysa och snorkla för oss dammallergiker. Jag kan också vara mer avspänd nu och t.o.m. kosta på mig att vara krasslig ibland, utan att gripas av oro över att bli lämnad ensam, när hjälpen behövs som bäst.

Tänk på de små dolda behoven också, om vilka det talas med små bokstäver, men som kan förpesta tillvaron om man inte får hjälp i tid: toalettbesöken! Vem vill schemalägga där? Med vilken rätt får många plågas i onödan med att sitta med benen i kors och vänta på befrielsen? Det är rent av personlighetsförändrande att vara kissnödig för länge.

STIL-systemet har löst problemet för min del!

Vidare har jag träffat många

Fördomar, min käre Watson, fördomar. Du har tydligen som så många andra, satt likhetstecken mellan handikapp och isolering. Men nu blåser det andra vindar. Men nu blåser det andra vindar. Det må vara att jag tidigare inte helt och fullt kunde göra vad jag ville, men det har numera skett en enorm förändring och det tack vare STIL:s assistentsystem.

Det gick till enligt följande:

En av orsakerna till att jag beslöt mig för att gå över till STIL var, att mina behov av hemtjänsten jämt och ständigt ställdes mot andras, och att man mer och mer överlät arbetet på min man. Till slut lät jag honom omedvetet ta över, för att slippa konfronteras med deras jäkt. Det slutade mycket riktigt med en skräll, han blev sjuk och jag fann mig stå ensam utan hjälp. I ett enda huj blev jag tvungen att, som det så

bävan min skalömsning skedde i jan-87, men sedan rullade det på och efter några månader fungerade anställningsprocedurena, schemat o.s.v.

I dag har "fräckheten" tagit överhanden och i takt med den, överlevnadsstrategin. Jag måste klara av att täcka hjälpbehovet, inte bara för veckan, men för månader framöver.

Ingenting syns mig så hopplöst att lösa längre, och de flesta människor som jag har kommit i kontakt med har faktiskt visat sig vara både vänliga och intresserade.

Rekryteringen har hittills inte vållat mig några större bekymmer. Några annonser har givit en del bra svar, men de flesta har kommit till mig genom tips från redan anställdas vänner och be-

6. spännande människor i och med rekryteringen. Tackar försynt för alla nyinflyttade, som Sverige berikats med. Genom alla dem har jag inte bara fått fascinerande inblickar i olika länders seder och bruk, utan också fått smaka på deras goda maträt-

ter. Numera har vi många exotiska inslag i vår matsedel, lättlagad, mager, ofta nyttig mat. Finns det ingen hake eller går allt verkligen i rosenrött? Jo, allt går faktiskt mer eller mindre friktionsfritt. Men det är klart att ibland krisar tillvaron ihop, särskilt vid sjukdom och återbud och om man inte hittar ersättare hur mycket man än planerar. Plus-sidan överväger ändå stort.

Jag har emellertid en viss svårighet att ta personalen enligt vad peer counseling-kurserna lär ut. Alltså att skilja mellan vänskapsrelation till dem och ett litet mer formellt förhållningssätt. Ofta stannar de en hel dag och blir delaktiga i familjelivet, och då är det svårt att vara formell. De gläds med oss och tröstar vid motgångar, och vem kan då hålla på formerna? Det hela blir en balansgång mellan känslorna.

Jag har löst just detta genom att ge dem lediga stunder och drar mig då tillbaka till ensamheten. Ett behov som ibland inte går att stå emot, då det nästan alltid finns någon här. De blir ju också åsyna vittnen till om man skulle bli grälsjuk på sin äkta hälft, för inte orkar man väl vara änglalik jämt. Det tar på krafterna att stän-

digt vara hur tolerant och vänlig som helst, medan man bakom fasaden egentligen vill ryta och bära sig åt.

Något som oroar mig är vetskapen om, att min nuvarande situation vilar på en skör grund och det gör att jag aldrig riktigt kan känna mig helt lugn. Jag tänker här på, om det exempelvis skulle ske en politisk eller ekonomisk förändring i kommunen med social nedrustning som följd. I min kommun har STIL mötts av fackligt motstånd. Ideologiska fördomar har uppenbart hindrat facket att se hur väl det går att lösa hjälpbehovet på alternativt sätt. Vad händer med mitt liv om

anslagen skärs ned?

Det är också glädjande att fler kooperativ avknoppats ur STIL-tanken.

En tredjedel av de ursprungliga medlemmarna har bildat eget, vilket ger fler valfrihet i demokratins namn. För min del passar det bäst att jag har STIL_kansliet bakom ryggen. De hjälper till med löners utbetalande, fackliga förhandlingar, kontorsservice etc. Och inte minst kämpar vidare med det stora målet för ögonen: att låta fler funktionshindrade få kännedom om möjligheten att få leva på egna villkor. *Barbara.*

Att öppna - eller inte öppna - det är frågan.....

Kan Du öppna? Ja, nu menar jag inte dörrar, skåp, lådor, utan eländiga förpackningar. Jag blir så förb. (förlåt men så säger inte en väluppfostrad flicka), när jag träffar på dessa idiotsäkra förpackningar som inte ens ett litet barn kan pilla upp.

Hur kan någon människa hitta på något så dumt, nu menar jag nästan alla förpackningar. På tvättmedelsförpackningen står det tryck. Man gör det.

Och öppnar det sig då en liten lucka för att hålla ut tvättmedlet?

Nej då, antingen stukar man fingret, eller så blir paketet alldeles till-knycklat så inte ens affären vill kännas vid det.

Andra hermetiskt tillslutna förpackningar ska vi inte tala om.

När t.o.m. icke handikappade klagar, hur är det då meningen att vi som har sämre förmåga att använda händerna skall klara det? Har även träffat på chokladrullar med så effektivt lim att det inte bara går att öppna dem. Godissugen sitter man där och glor dumt på rullen.

Numera klarar jag inte av att köra

bil, men jag tycker att det är rätt roligt att titta på trafikmagasinet i TV. Där presenterar de nya bilmodeller och har även en låstest på dessa bilar. De flesta lås dyrkas upp på mellan åtta och tio sekunder. Häromveckan visade de en modell (ingen reklam här) där inte ens en låssmed fick upp låset.

Hur vore det om de på andra bilmärken satte dit en sån här plastkåpa som ingen människa får upp? Då skulle inte en endaste liten tjuv ta sig in. Å andra sidan så skulle inte heller ägarna ta sig in, med resultat att den bilfabriken inte fick några bilar sålda, gick i konkurs och fick permittera hela personalen.

Det vore ju fatalt om det var jag som var anledningen till detta.

Mossi

Om konsten att förhandla

Vi var ett gäng "Stilare" som söndagen den 5 mars-89 var på ett föredrag som hölls av Erik Hoas och Bo Lennstrand.

Temat var "Generaliseringar om förhandlingar". Föredraget var både nyttigt och intressant.

Eftersom många skulle haft nytta av innehållet i föredraget var det tråkigt att vi inte var där allihop.

Har Ni tänkt på att inlednings-skedet av en förhandling kan liknas vid en försäljningssituation? Inte hade jag det, men man har ju faktiskt en produkt som kan tillfredsställa motpartens behov, och det har vi ju i STIL.

Om en förhandling lyckats så finns det 2 vinnare. Har den inte lyckats, ja då finns det 2 förlorare.

Vill man bli en skicklig förhandlare (försäljare) är det en del saker man bör lära sig; ställa många frågor och LYSSNA! En summering litet då och då under förhandlingen kan också vara nyttig.

Vi fick också lära oss att bästa sättet att möta motparten inte är att argumentera emot och slå håll på motpartens egna argument. Tvärtom - det gäller att vara ödmjuk, d.v.s. lyssna, fråga, ta reda på vem man talar med, vad vederbörande gör/har gjort eller om man har något gemensamt med den andra sidans förhandlare.

Man ska kort sagt vara påläst om motpartens allmänna situation. Var dessutom inte rädd att, så att säga lämna ut Dig själv. Tala om att Du är osäker i en viss fråga. Vem vet - motparten kan också vara osäker, och då kan man börja kommunicera på en bättre nivå.

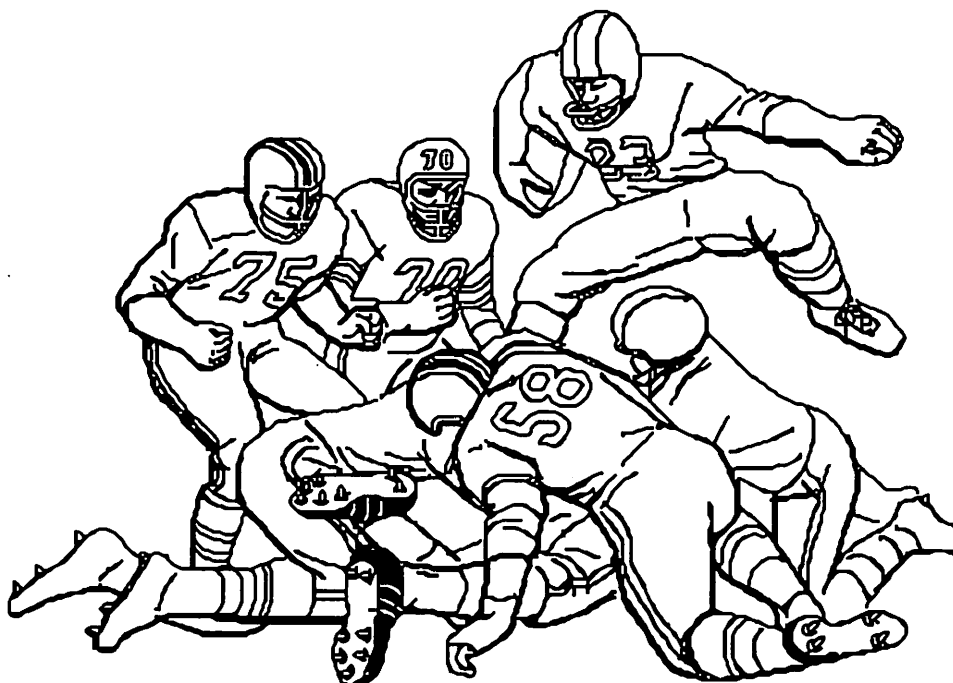
En annan viktig sak som Erik och Bosse pekade på, var hur viktigt

det är att få behålla självkänslan. Alltså - både Din och samtalsspartnerns själv-känsla. Då känner Ni att Ni lyckats bägge två.

Är man en skicklig förhandlare har man alltid ett eller två starka argument med sig. Svaga argu-

varandra och därmed hålla kontakten.

Utse en person som för huvudtalan: Denne skall ha de andras fulla förtroende. De övriga i gruppen skall vara aktiva lyssnare och kunna komma med kompletterande frågor.

ment angrips mycket lätt av motparten, så undvik dessa. Visa förståelse för hur den andra kan tänka, men var selektiv. Är det fler parter som förhandlar, kan resultatet bero på vilka koalitioner som bildas. Det gäller att hitta parter att gå ihop med. I STILs fall skulle mycket vinnas på att bjuda in till informationsträffar. Folk i allmänhet är inte vana vid rullstolsburna, så några träffar innan, gör att man kan slappna av. Då kan det hända att man hittar en part att gå ihop med.

Erik och Bosse talade också om borta- respektive hemmaplan, d.v.s. var förhandlingen äger rum. Sker förhandlingen på hemmaplan bör Du sitta vid kortändan av bordet. Sker den däremot på bortaplan ska Ni sitta bredvid

När det gäller att lämna förslag så är det huvudförhandlaren som har ordet. Bisittarna skall snällt sitta tysta, inte babbla i onödan. Vill man diskutera igenom motpartens förslag med de andra i gruppen innan beslut fattas, kan man be om paus eller ajournering.

Är Du oense med motparten, bli inte arg vid förhandlingsbordet. Gå hem och bli förbannad i stället.

Ja - det här är kortfattat litet om vad det talades om vid föredraget. Vi hade också tid att ställa frågor, och fick många bra svar. Ett lärde jag mig definitivt; att bli en bra förhandlare kan ta flera år att lära sig. Träning ger färdighet.....

Siv Rodrick

1984 var ett märkesår

Vad var det som hände för fem år sedan som var så märkvärdigt?

Jo, STIL bildades i april det året!

Redan året innan i nov-83 hade det arrangerats ett seminarium om Independent Living här i Stockholm med Judi och Ed från USA, som inbjudna gäster och entusiasterna RTP och NHR backade upp evenemanget.

De amerikanska gästerna gjorde också studiebesök och höjde blodtrycket avsevärt, bl.a. på Riks-HCK:s personal genom att fråga "Var är de handikappade och var kommer alla icke-handikappade ifrån?"

Den s.k. handikapprörelsen kände sig provocerad, dess toppskikt ifrågasatt, - det märktes tydligt.

Av och till började det dyka upp artiklar i olika tidskrifter, skrivna av en förmåga, vars namn ibland beskrevs som "konstigt" eller "utländskt". Och vad han framförde var typiskt nog "utländska" idéer.

Kunde nog vara bra därborta i USA men knappast i Sverige.

"Den där Ratzka" påstod också vid en stor andningskonferens våren 1984 att någonting som liknade Independent Living-varianten för personlig assistans fanns på närmare håll, nämligen i Danmark.

Vad värre var så fanns det levande bevis också. På Djurö, t.ex. Anita, som kom med sin personliga assistent från Köpenhamn, medan jag inte kunde korsa min kommungräns med bibehållen möjlighet till assistans.

I pressen hade man kunnat läsa en artikel om Danmark, där det

stod så upprörande saker som att handikappade med stort hjälpbehov kunde utkvittera 650.000:- om året för att själv välja ut, anställa och betala sina assistenter, som fick hjälpa dem med allt de behövde hjälp med. Tänka sig! Men det var säkert missuppfattat. Det är ju orimligt, det begriper du väl?

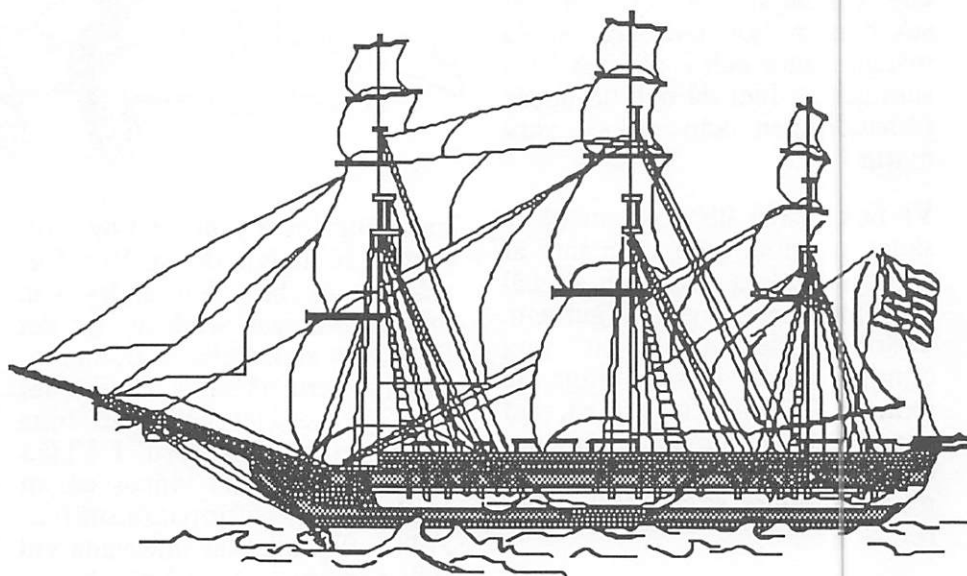
Nej det begrep jag inte. Jag hade nämligen redan innan jag hörde talas om seminariet och den där artikel-skrivande Ratzka, själv tillsammans med en arbetslös vinninna uppnått vad som var en STEG 1 lösning av en stor del av mina assistansproblem.

Det var bara det att det fanns en hake: jag var alltid rädd! Rädd att en ny hemhjälpssistent skulle kunna komma och säga: "Vad är detta? Så kan vi inte göra!"

Yngve, och visste att därifrån fanns inte mycket hjälp att hoppas på. Visst fick vi berätta om vårt liv med Hemtjänst, men sen var det stopp, och "kunde det verkligen vara så besvärligt", "var det inte både ensidigt och överdrivet?"

Därför kändes det underbart att gå med i STIL våren 1984 och tillsammans med en grupp likatänkande börja skissera ett handlingsprogram och sätta upp ett mål- ett STIL-projekt som tåldes att vändas ut och in på, - att utvärderas både vetenskapligt och ovetenskapligt.

Informations- och indoktrineringskedet vidtog. Träffades gjorde vi pionjärer ute i Nacka, där vi kring ett köksbord och en kopp the smidde ränker "och planerade, bl.a. besök hos myn-

Jag insåg därför snabbt att det var jätteviktigt att de av Adolf importerade Independent Living idéerna fick stöd och kunde kanaliseras mot det drömda målet: att placera Sverige på I.L.-kartan.

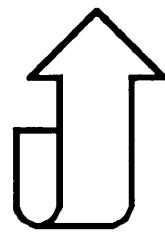
Inom NHR hade jag arbetat i en arbetsgrupp för hemtjänstfrågor bl.a. tillsammans med Lilian och

digheter och politiker.

Jag hittade häromdagen STIL:s första telefonlista. Namnen fick plats på ett papper av A5 format. Jag kan försäkra er om att det vilade en odelad glädje över den perioden.

..... utveckling

Efter stor glädje men också sju sorger och åtta bedrövelser började så Projektet med stort P att rulla igång i Januari 1987.

Undret hade skett.

Men som det ibland kan vara i en grupp med många jag- starka individer med bestämda ideér, så var inte allt längre bara fröjd och gamman.

Om detta har det inte sagts och skrivits mycket, men mig veterligt har STIL som grupp inte givit uttryck åt den tacksamhet vi alla borde känna över att idégivaren inte nöjde sig med att bara vara idégivare, utan även orkade kämpa vidare i motvind, ja ibland storm, utan att förlora det övergripande målet ur sikte, nämligen att få igång ett STIL-projekt.

Att få det att fungera väl, att få det permanentat och att sprida ideérna.

Säkert har Du Adolf ibland önskat slippa ansvaret, ja- velat strunta i hela härligheten!

Tack Adolf för att Du inte släppt taget om rodret!

Får jag vara egoistisk nog att låta bli att utforska Din personlighetstyp eller fundera ut vilken typ av ledarskap Du representerar?

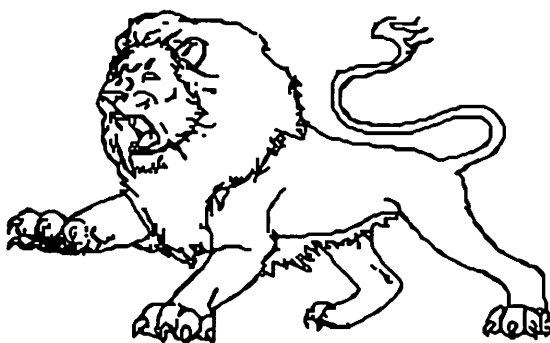
Det viktiga för mig och för många andra i gruppen är att få ge uttryck för åsikten att utan Dig hade vi inte haft ett fungerande STIL- projekt.

Det kunde möjligen ha funnits något liknande- men tämligen vingklippt. Och vingklippning är något som jag ogillar oerhört.

Djärvt och förutsättningslöst- så vill jag att projektet skall vara.

Jag litar på att Du Adolf kämpar för att det skall få vara så även i fortsättningen!

För framtida gruppglädje och grupptillfredsställelse tror jag att vi måste lära oss att lyssna mer på varandra, ta reda på vad kom-

pisens begränsningar består i, inse att även handikappade kan bli sjuka och att handikappet + sjukdomen för en kortare eller längre period, kan göra att vi måste avstå från att engagera oss. Detta behöver inte betyda att vi är osjälvständiga, ointresserade eller slöa.

Låt oss, kära Vera Josefsson, använda oss av kommunikationsteknikens framgångar, så att vi även under sådana perioder kan hålla kontakten med varandra genom telefonsammanträden, treparts- samtal, telefaxmeddelanden m.m.

STIL- projektgruppen skulle kunna bli en fantastisk experiment- verkstad och utvärderingsgrupp och så småningom en pressure- group för att vidga sortimentet av tekniska hjälpmedel.

Vi måste även satsa på att lära oss mer om gruppsykologi och gruppdynamik, kanske ha "upppeppningskurser" för tjejer, där vi kan diskutera vad som är specifikt för oss, och inse att vi är lika bra som det motsatta könet, fastän vi inte resonerar på samma

sätt, inte reagerar och agerar likadant.

Påminna oss om att icke-funktionshindrade i grund och botten har de flesta problemen gemensamt med oss.

Att de inte heller orkar alla gånger, men att de ofta erkänner problem kring relationer och att t.ex. gruppen och ledarskapet studeras. Det har ju skrivits hyllmetrar om detta. Varför skulle inte vi också ta del av och få glädje av andras erfarenheter?

Skeppet STIL hade förstås inte klarat kryssen med enbart en kaptenen. En eloge också till styrman Bengt och den övriga besättningen.

Bengt har informerat och därvid provocerat många socialperson ute i landsorten.

Han har också deltagit i många förhandlingsomgångar och fått lyckan att kunna få utnyttja sin utbildning.

Tack Bengt och alla ni andra som åtagit er styrelseuppdrag.

Använd er mandatperiod till en dialog med så många medlemmar som möjligt.

Det är mänskligt att vilja bli uppmärksamman när man kommer med ideér. Ta vara på dem och låt ingen känna sig bortgjord och dum.

En sådan person gör inte om försöket. Tänk på det. Ni har ett viktigt uppdrag. Vi får hålla tummarna för att allt ska gå bra.

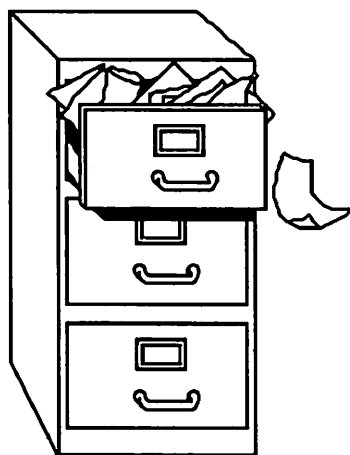
Ingrid Duke

Låt **STILETTEN** leva!

av Siv Rodrick

När STIL bildades och under de första åren, när vi kämpade för att få egna assistenter, kom STILETTEN ut en gång i månaden.

Adolf och Bengt hade hand om det hela och gjorde praktiskt taget tidningen själva.

När föreningen växte och vi fick klartecken till att börja anställa våra egna assistenter fick de båda andra uppgifter och arbetet med STILETTEN lades ned.

1988 kom det ut några enstaka nummer. Hittills i år har det bara kommit ut ett nummer tidigare, i februari.

Medlemmar har uppmanats att mot honorar sända in artiklar om hur det har varit att ta hand om sin egen situation, för vi kan ju lära av varandra.

Att Carlo gav upp med insamlingen av material förstår jag mycket väl.

Våren -89 erbjöd jag mig att försöka att samla ihop tillräckligt med material till ett nytt nummer av tidningen.

Vi hade 5-årsjubileum i april och jag tänkte att Någon skulle skriva Något om detta jubileum, -Tjej-

gruppen hade introduktion till en kurs som ska bli av så småningom, -Projektet permanentades i Stockholms kommun den 1 juli, så i min enfald trodde jag att här skulle det inte bli svårt att få ihop litet artiklar.

Vad jag bedrog mig !..... Ringa, ringa, runt, runt...till en massa människor som varit med och kanske hade synpunkter och ville skriva om det hela.

Kom det några skriverier ? Ack nej, bara ringa runt igen och påminna, inte en utan flera gånger.

Efter många om och men droppade några artiklar in. Men då hade jag redan mer eller mindre gett upp.

Så äntligen bildades en redaktionskommitté. Det skulle vi naturligtvis ha gjort från början.

Nu är det bara att hoppas att utgivningen av STILETTEN kommer igång igen, för den behövs. Hur ska annars nya medlemmar veta vad vi håller på med, hur vi har gjort för att lösa våra problem och få ett fullvärdigt liv ?

SKRIV !

Är Du osäker på Din skrivförmåga, så kontakta oss i red. kommittén, för vi hjälper Dig mer än gärna att formulera Din artikel. Den kan handla om precis vad som helst, en resa Du nyligen gjort, en spännande kurs Du varit på, utländska besökare Du haft etc.

SKRIV !

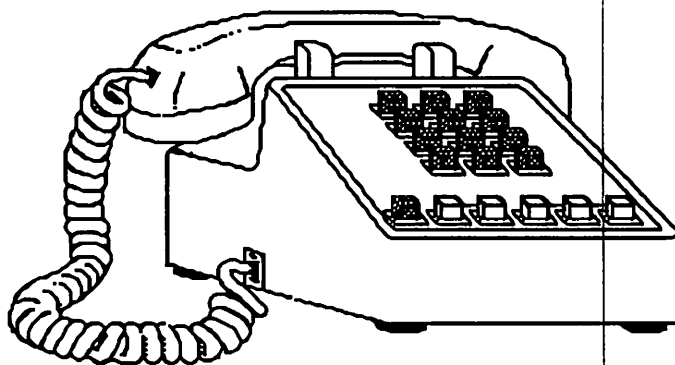
*****

Vi ber Er respektera "Deadline". Vi förbehåller oss rätten att utsluta material som inkommit efter utsatt datum.

*****

Insändare från medlemmar och andra är välkomna, men måste åtföljas av namn och adress, även om insändaren ska vara anonym i tidningen.

Om Du sänder in pressklipp, var snäll ange datum och vilken tidning eller skrift klippet är från.

TIPSRUTAN

Har Du nåra tips Du vill dela med Dig av, skicka in dem till STILETTEN. Varje bidrag honoreras med 25 kr. Använd gärna signatur, men glöm ej att uppge namn och adress så att vi vet vart vi ska skicka honoraret.

Red. kommittén

Och klockan gick...

11.

Jag reste den 14/5-89 från Helsingfors till Stockholm enkom för att delta i ett nordiskt expertseminarium på Hässelby Slott den 16-17/5.

Temat för seminariet var "Socialt samspel mellan handikappade och icke handikappade människor" och arrangerades av Pedagogiska Institutionen vid Stockholms Universitet, Vårdhögskolan, Socialstyrelsen och HCK (Handikappsamfundens Centralkommitté).

Seminariet var intressant.....Eller jag tror att det skulle ha varit det.

Jag får aldrig veta- för jag kom aldrig dit.... Felet ? -SL:s!

Jag och min assistent hade övernattnat hos min väninna och tog på morgonen T-banan från S:t Erikplan. Som vanligt. För jag brukar alltid åka tunnelbana i Stockholm. Det går så enkelt med rullstol. Har jag tyckt.

Fint gick det också denna gång. Ända till Hässelby Gård. Där blev det stopp.

Väl nere på perrongen kom en äldre dam fram och meddelade att hissen är ur funktion. Jaha, tänkte vi, vad nu då?

Och klockan gick.....

Assistenten spurtade i högsta fart nedför trappan till biljetthallen för att söka hjälp.

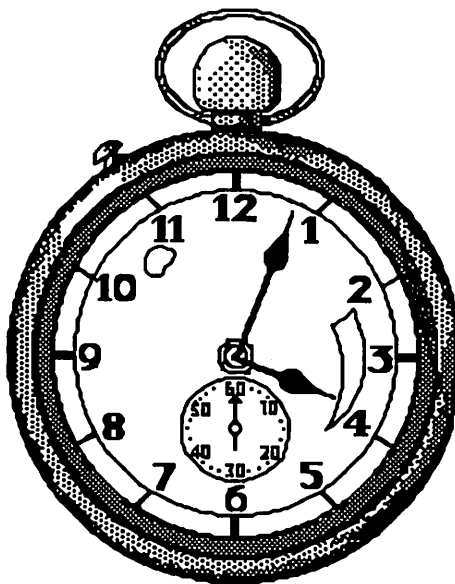
Kom uppdykandes igen med en ung man. Nehej, det skulle bli för riskabelt att hjälpa mej nedför trappan i min rullstol (Och jag var inte heller så benägen att sluta min Stockholmsresa huvudlös) Men vi kunde ju alltid fortsätta vår tågresa till Hässelby Strand, där det skulle finnas en ramp. Det gjorde vi.

Och klockan gick.....

Efter en stund stod vi sedan i biljetthallen på Hässelby Strands station. Fick veta att det är allt för lång gångväg till slottet. Alltså ut och leta efter en taxi. Ingen taxistation på hela orten.

Och klockan gick.....

Till slut hade den blivit så mycket att jag gav upp. Jag skulle ju ändå ha gått miste om de mest

intressanta och för mitt arbete mest givande före-läsningarna.

Så jag beslöt att åka tillbaka till min väninna och sedan fara och hälsa på uppe på STILs kontor på Garnisonen, Karlavägen 100.

Dit kom jag och fick ett inspirerande samtal med människorna där.

Men när jag skulle fara därifrån och ta tunnelbanan från Karlaplan, var det stopp. Hissen var sönder..... Så det blev till att ta en lång omväg till den andra nedgången. Med bultande hjärta närmade vi oss hissen där, och...den fungerade!

Bortsett från att den luktade som en pissoar förstås.

Detta motsvarar inte min uppfattning om socialt samspel människor emellan. (Handikappade eller icke.) Men kanske beslutsfattarna vid SL är av annan uppfattning?

Enbart båtresan för mig och min assistent kostade mig 1.548 Fmk. Helt bortkastade pengar, för jag fick ju aldrig något seminarium i utbyte.

Jag anser att SL är skyldig mig dessa pengar. Ni skall också få en räkning på dem.
Stockholm den 16/5-89

Gunilla Sjövall
Fil.Mag. utbildningssekreterare
Helenagränden 10
SF-02700 Grankulla, Finland

TIPSRUTAN !

Har Du svårt att vända Dig själv i sängen?

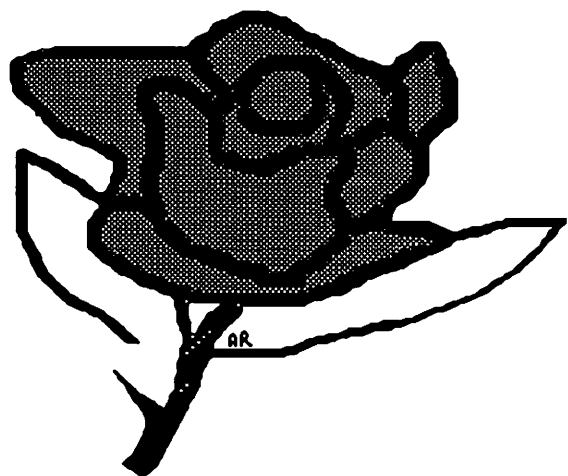
Köp duchess eller siden och sy ett lakan. Det är halt och man kan lätt vända sig själv. Har man dessutom ett silkesnattlinne/pyjamas är det ännu lättare.

Lilian

Istället för att använda vanliga sugrör när Du dricker soppa, köp akvarie-plaströr i Zoo-affären. De är grövre och kan fås lite längre.

Gunnel

Månadens ros

Månadens ros går till Folke Carlsson vid nämnden för vårdartjänst utan vars stöd STLLs verksamhet aldrig hade fått knopp eller möjlighet att blomstra. Tack för Ditt stöd, Folke!

Månadens ris

Månadens ris går till socialdistrikt 4 som under ett halvår har underlåtit att betala för tre STLL-medlemmar i sitt distrikt. Man har därigenom brutit mot STLLs avtal med Stockholms stad, varför STLL överväger rättsliga åtgärder.

* STILs ideologi *

13.

Adolfs anförande vid STILs arbetsledarekurs den 30 september 1989

Hjärtligt välkomna till vårt första kursmöte den här hösten. Vi är mycket stolta över att ni har valt att delta i vår arbetsledarutbildning. Vi ser det som ett bevis på att vi har utvecklat en lösning som även kan hjälpa många andra.

Vi som har varit med från början har erfärut hur våra liv blivit rörligare, mera aktivt och rikare. Vi har förändrats och vuxit som människor. Vår omgivning kan inte undgå att lägga märke till vår förändring. Från omyndigförklarade skyddslingar i socialförvaltningens famn håller vi på att utveckla oss till självständiga och stolta medborgare, som inte längre är nöjda med almosor, utan kräver vår fulla andel i samhället.

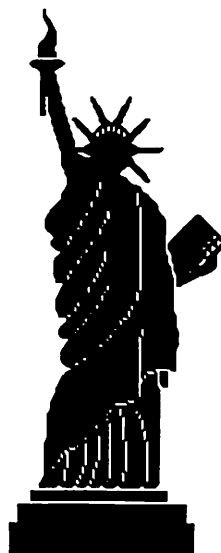
Det roligaste är, att det som har hänt oss, har inte varit en gåva från himmelen, regeringen, socialförvaltningen, Röda Korset eller någon annan. Utan det är vi själva - var och en av oss - som har bidragit till dessa förbättringar. Vi har erfärut att vi själva har förmågan att förändra våra liv. Vi är övertygade om att vi kan förändra samhället, om vi bara blir fler.

Och därför är varje ny kooperativmedlem mycket viktig. Vi måste bli fler för att skydda det vi har byggt upp och för att göra samhället bättre för alla människor.

Ensamma kan vi vara starka, men endast tillsammans har vi makt. Det är precis det som Independent Living-rörelsen handlar om.

Independent Living är namnet på den medborgarrättsrörelse som bildades av människor med funktionshinder. Rörelsen började på

60-talet i USA och lärde sig mycket av den kamp som andra förtryckta grupper har fört för sina rättigheter, som t.ex. de svarta, kvinnorörelsen och de homosexuella. Skillnaderna mellan

Independent Living-rörelsen och den etablerade svenska handikapprörelsen ligger främst i ideologin och arbetssättet.

Diskriminering

Överallt på jorden diskrimineras människor med funktionshinder. Diskriminering betyder särbehandling. Vi får gå i särskilda skolor, typ Skärholmens gymnasium, vi får arbete i skyddade verkstäder, vi får bo på boendeservice och får åka färdtjänst i stället för vanlig buss och tåg. Som följd har vi sämre utbildning, inkomster, levnadsstandard och självförtroende. Independent Living-rörelsen kräver antidiskrimineringslagar som möjliggör att var och en som känner sig diskriminerad kan gå till en

vanlig domstol, stämna och kräva skadestånd.

Den etablerade svenska handikapprörelsen, vill på sin höjd, ha en handikapp-ombudsman. Alltså en snäll farbror, som ska se till att vi inte blir illa behandlade. Inom Independent Living-rörelsen tycker vi inte om ombudsmän, vi är trötta på att sitta och vänta på att andra skall försvara oss. Vi har tillräckligt länge levt genom ombud. Nu vill vi ta saken i egna händer.

Av-medikalisering

En anledning till varför vi diskrimineras i samhället är att vi avviker från det som folk anser är "normalt". I vårt samhälle är det lätt att bli sjukförklarad, om man är litet annorlunda. Som "sjuk" behöver man inte arbeta, man är ju "sjukskriven". Omgivningen ställer inga krav. Därför har vi genomgående sämre utbildning, eftersom skolan anses vara mest sysselsättningsterapi för oss, utan sikt på ett riktigt arbete.

Många av oss har vant sig vid att betraktas som "sjuka" och tycker det är bekvämt att inte behöva prestera något, - att leva som tonåringar livet ut. Så länge vi betraktar oss själva som sjuka, har vi svårt att övertyga andra om rätten till att arbeta och att åka buss i stället för färdtjänst.

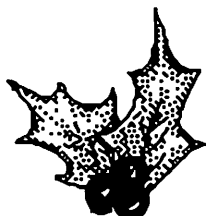
Den etablerade svenska handikapprörelsen befäster samhällets bild av oss som sjuklingar. Läser man en förteckning över svenska handikappförbund, så tror man att man har öppnat en medicinsk uppslagsbok. Svenska handikappföreningar är ju egentligen patientföreningar. De flesta av dem har startats en gång av medicinprofessorer och vårdpolitiker. De är fortfarande upptagna med vårdfrågor och driver t.o.m. egna

vårdanläggningar och vilohem. Det är därför våra handikappföreningar har varit så ointresserade och ineffektiva med att kämpa för att samhället förändras så att vi kan leva som andra.

Av-institutionalisering

Eftersom vi betraktas som sjuka, så ligger tanken nära till att hålla oss avskilda i sjukhusliknande anläggningar, som t.ex. särskolor, särskilda arbetsplatser, bostä-

der, kommunikationsmedel.

Man har skapat institutioner kring oss. Dessa inrättningar styrs av stora hierarkiska byråkratier med en massa chefer, avdelningar, distrikt och fältarbetare. Dessa apparater slukar mycket pengar. Självklart är det inte våra behov av ett normalt liv som styr dessa mastodonter, utan byråkratins behov.

På det sättet har man t. ex. utvecklat en hemtjänstverksamhet som hjälper pensionärer att lägga sig kl 5 på eftermiddagen, som hjälper folk med post och bankärenden 2 gånger i månaden. Som objekt av dessa institutionspräglade apparater har vi ingen makt alls. Det är alltid andra som kontrollerar våra liv, in i minsta detalj.

Den etablerade svenska handikapprörelsen har haft stort förtroende för den offentliga sektorn. Man har krävt reformer men sedan har man överlämnat utformningen av reformerna till kommunala tjänstemän. På det sättet har vi nu ett offentligt byrå-

kratiskt monopol för de flesta tjänsterna. I stället för att ordna det så att vi brukare har den största möjliga valfriheten, har de svenska handikapporganisationerna sett till att vi har den minsta möjliga valfriheten. I stället för att kräva alternativ till de befintliga offentliga monopol-tjänsterna, har den svenska handikapprörelsen ingått i en ohelig allians med de politiska partier och fackföreningar som kämpar hårdast för att den institutionspräglade offentliga sektorn ska bibehålla sin makt över oss.

Avprofessionalisering

Eftersom vi betraktas som sjuka, så tycker samhället att det behövs specialister för att göra oss "friska" eller åtminstone "rehabi-

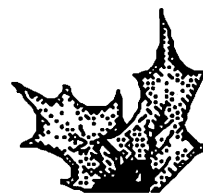

litera" oss. Ju mera omfattande våra funktionshinder är desto "sjukare" betraktas vi och desto mer professionell träning anses de behöva som ska "ta hand om" oss. Samhället har utvecklat en mängd yrken med uppgiften att anpassa oss och göra oss rumsrena. Det finns läkare, kuratorer, sjukgymnaster, arbetsterapeuter, logopedier, hemtjänstinspektörer, hemtjänstassistenter och en massa andra som tror sig veta bäst vad vi behöver. Deras intyg och uttalanden styr våra liv, bestämmer över våra möjligheter på bostads-, utbildnings-, och arbetsmarknaden och över våra hjälpmedel. De t. o. m. reglerar sådana saker som hur ofta vi får kissa.

Många av oss har blivit hjärntvät-

tade och vuxit upp i tron att det är bäst att låta mannen i vita rocken bestämma. De fattar ju inte att ju mera förtroende de har för experter, desto mindre tror de på sina möjligheter att förändra sitt liv på egen hand. Det är dags att vi får en realistisk uppskattning om vad andra människor kan göra för oss och vad vi själva måste göra.

Om jag ser mig först och främst som sjuk och som patient, då letar jag hela tiden efter den professor, docent eller överläkare som ska göra mig frisk igen. Problemet är bara att vi aldrig kan bli "friska" - eftersom vi inte är sjuka. Ju tidigare du förstår att du är som du är, desto mer energi kan du använda för att förbättra ditt liv på egen hand. Så länge som du hoppas på att andra ska fixa din situation, så länge lägger du makten över ditt liv i andras händer. Då kommer det inte att hända så mycket med ditt liv. Du flyttar från det ena sjukhuset till det andra, blir stamkund på hälsohem och rehabkli-

niker, tillbringar många månader på Sommarsol och Vintersol, Mälargården och Humlegården. Men det kommer inte att hjälpa dig att skaffa ett bra arbete, familj och goda inkomster. Och roligt är det inte heller - om du inte råkar vara masochist.

Makt över våra organisationer

En anledning till att vi fortfarande är andra klassens medborgare, att vi inte har samma livsvillkor

som resten av befolkningen, att vi inte ens kan korsa gatan som andra, är att vi inte talar i egen sak. Inte ens i våra egna organisationer. Det är ytterst få handikapporganisationer med enbart människor med funktionshinder i styrelsen. De som jobbar på kansliet är oftast icke-funktionshindrade personer.

Hur ska de kunna veta vad vi behöver och hur det är att leva i förtryck?

Hur ska de kunna övertyga politikerna och allmänheten att vår sak är rättvis? Kan de vara trovärdiga i andras ögon? I senaste Reflex, NHR:s tidning, skriver t.ex. kanslichefen: "vi som har ett rörelsehinder...." Nu vet jag att han inte har något rörelsehinder. Jag tycker det är löjväckande att han vågar skriva på det sättet. Och det är djupt tragiskt att NHR:s medlemmar inte skrattar ut honom.

Företräds vi av icke-funktionshindrade funktionärer, så bekräftas ju samhällets fördo-

mar att vi inte kan tala för oss själva. Vad skulle man säga om en kvinnoorganisation som företräds av män?

Dessutom behöver vi själva de arbets- och träningstillfällen som våra organisationer erbjuder, eftersom de flesta av oss inte har något arbete.

Vi i STIL har åstadkommit så mycket genom att vi företräder oss själva. När fyra av oss rullar

in med våra rullstolar i stadshuset och informerar politikerna, så är det ju uppenbart för alla att vi vet vad vi talar om. Vi har mycket större genomslagskraft som enskild individ eller som organisation, om vi talar i egen sak.

Makt över nyckeltjänster

En annan anledning till varför vi behöver personer med egen erfarenhet av funktionshinder i våra styrelser och våra kanslier är, att vi själva vet bäst vad vi behöver för att uppnå full delaktighet och jämlikhet. Sådana tjänster som personlig assistans eller färdtjänst har alltid utformats av icke-funktionshindrade s.k. experter, alltså av folk utan egen erfarenhet. Dessa människor - även med de bästa motiven - kan helt enkelt inte ha den insikt i våra behov, livsmål och vanor som vi har. Som följd ser vi färdtjänstsystem där man måste beställa resor minst 2 dagar i förväg eller den s.k. ledsagarserVICEN där man endast kan komma ut 5 gånger i månaden. Om vi överlämnar utformningen av sådana tjänster till andra, så får vi inte vara förvånade över att de kommer med lösningar som tillgodoser behoven av deras byråkratiska apparater och inte våra krav på ett jämlikt liv.

Vi har ett val:

Antingen tillåter vi att andra tänker åt oss och styr våra liv - eller tar vi saken i egna händer. Antingen fortsätter vi att känna oss som hjälplösa offer för andras elakhet och klagar över hur illa vi blir behandlade - eller vi väljer att ta kontroll över vårt liv. Om vi inte längre vill vara offer, så måste vi aktivt engagera oss i politiken och lösa våra problem själva.

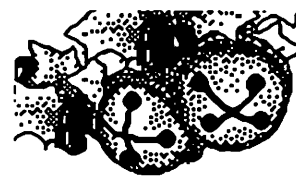
Det har STIL gjort.

Vi har varit föremål för omsorg och vård. I dag är vi egna företagare.

Vi har varit beroende av hemtjänstassistenter och hemvårdbiträdens goda vilja.

I dag är det vi som bestämmer.

Vi har varit under husarrest och inte kunnat komma ut i samhället, inte kunnat ta semester och åka bort som andra.

I dag är vi fria att åka vartsomhelst i stan, i Sverige och utomlands.

Tidigare fick vi vara glada, om någon överhuvudtaget kom från hemtjänsten.

I dag bestämmer vi, vilka som ska arbeta för oss.

Tidigare fick vi vara tacksamma, om vi fick ut de flesta av de timmar som man hade beviljat oss.~

I dag har vi inte enbart de timmar som vi behöver, utan t.o.m. pengar för annonser, assistenters resekostnader och mobiltelefoner.

Tidigare var vi en belastning för socialförvaltningen.

I dag är de tacksamma över att vi avlastar dem arbete.

Förut kände vi oss ensamma och svaga.

Historiskt möte i Strasbourg

I dag är vi en del av en växande rörelse med en oberoende ekonomi.

Vi behöver fortfarande personlig assistans. Men i stället för att uppleva detta som en svaghet, har vi lärt oss att använda det som vår styrka. Det är den styrka som vi vill sprida bland fler och fler.

Jag har arbetat med Independent Living-rörelsen i Sverige sedan 1983 och haft mycket kul. Jag vet att andra också haft roligt. Jag hoppas att ni blir en del av vårt kooperativ och får känna den glädje som man endast kan uppleva -

* när man ser hur ens arbete bär frukt,

* när man själv åstadkommit en förbättring av sin situation och samtidigt hjälpt andra

* när man känner att livet är spännande och fullt av möjligheter

Adolf

13 april 1989

Europakonferens om Personlig Assistans för personer med funktionshinder kväver oberoende liv (independent living) för alla funktionshindrade.

Europakonferensen är organiserad av den internationella Independent Livingrörelsen med hjälp av GRAHL, i Regnbågsgruppen i Europarådet, de Gröna i tyska Bundeslag.

Vi, mer än hundra personer med funktionshinder från Nederländerna, Storbritannien, Danmark, Italien, Schweiz, Sverige, Frankrike, Österrike, Finland, Belgien, U.S.A., Ungern, Tyska Förbundsrepubliken, och Norge har under tiden 12 - 14 april samlats i Strasbourg, Frankrike för att uppmärksamma frågan om personlig assistans som en förutsättning för independent living (oberoende och självständigt liv) för personer med funktionshinder.

Enligt vår åsikt kan oberoende inte mätas i kvantiteten av de uppgifter man kan utföra utan assistans utan av den livskvalitet man kan ha med assistans. Assistans i independent livingsammanhang skall ges inom ramen för de medborgerliga rättigheterna, och den skall vara en service, som mottagaren bestämmer över - var, när, hur och av vem. Idag förverkligas detta inte i något av länderna inom E.G..

Att vi samlats här i Strasbourg är resultatet av växande independent livingrörelser i länder över hela världen. Allt mer och mer höjer vi funktionshindrade våra röster för att tala mot förvaring

av personer med funktionshinder i speciella institutioner och mot att vi förvägras vår grundläggande jämlikhet och våra medborgerliga rättigheter. Vi accepterar inte längre segregation, förmynderi av funktionshindrade från medicinska experter, beslutsfattare och tjänstemän inom administrationen.

Genom att ta del av varandras erfarenheter vad beträffar det sociala välfärdssystemet och de lagar som finns i våra respektive länder, har vi funnit, att genom att vägra tillgång till personlig assistans, utestängs personer med funktionshinder från arbetsmarknaden, och andra av samhällets viktigaste områden.

Vi förvägras rätten till ett oberoende och självständigt liv (independent living). Denna förvägran är också i grunden upphovet till diskriminering av personer med funktionshinder.

Vi kräver sociala välfärdssystem, som inkluderar personlig assistans, och som är brukarstyrda, och som tillåter olika modeller av independent living för funktionshindrade oavsett funktionshinder och inkomst.

Vi kräver sociallagstiftning, som erkänner detta som varande fundamentala medborgerliga rättigheter, och som vidtager nödvändiga juridiska åtgärder härför.

Denna konferens är bevis på en växande independent livingrörelse, som inte kommer att avstanna, förrän oberoende och full delaktighet i samhället har förverkligats för alla människor med funktionshinder.

Resolution från Strasbourg

17.

Vi, funktionshindrade personer från, Nederländerna, Storbritanien, Danmark, Italien, Schweiz, Sverige, Frankrike, Österrike, Finland, Belgien, USA, Ungern, Tyska Förbundsrepubliken och Norge har samlats i Europa Parlamentet, Strassbourg Frankrike, mellan 12- 14 april 1989.

Denna konferens har fokuserats på Personlig Assistans tjänster som en avgörande faktor för Independent Living (Ett självständigt liv), som i sig omfattar hela spektrat av mänskliga aktiviteter, såsom hemmet, transport, tillgänglighet, utbildning, arbete, ekonomisk trygghet och politiskt inflytande.

Vi, funktionshindrade personer, som hävdar vår unika expertis, erhållen från vår erfarenhet, måste gå i spetsen för planeringen av de politiska beslut som direktpåverkar oss.

Därför fördömer vi segregation och institutionalisering, som är ett direkt brott mot våra mänskliga rättigheter, och anser att regeringar måste stifta lagar som skyddar funktionshindrade människors mänskliga rättigheter, inklusive lika villkor.

Vi hävdar bestämt vår fundamentala mänskliga rättighet till full jämlikhet och delaktighet i samhället vilket inneslutits i Förenta Nationernas allmänna deklaration om de Mänskliga Rättigheterna (utvidgade till att omfatta funktionshindrade människor 1985) och betraktar att en nyckelförutsättning till denna civila rättighet är genom Independent Living och utformandet av stöd, tjänster såsom personlig assistans tjänster för dem som behöver dessa.

Rekommendationerna i Förenta Nationernas handlingsprogram (# 115) fastställer speciellt att " medlemsstater skall underlätta för uppkomsten av stödtjänster för att möjliggöra för funktionshindrade människor att leva så oberoende som möjligt i samhället och genom att göra det, skall försäkra att personer med ett funktionshinder har möjligheten att utveckla och sköta dessa tjänster själva.

Resolution 1 under den 43:e Förenta Nationernas allmänna möte (1988) bekräftar giltigheten av Världshandlingsprogrammet, och Resolution 2 poängterar att " speciell betoning skall fästas vid lika villkor.

Tagande i beaktande dessa och liknande rekommendationer från både Europakommitten och Europarådet och för att försäkra att funktionshindrade människor inom Europa borde få jämlikhet och lika villkor, betonar vi att dessa mål måste uppnås.

Till stöd för den internationella rörelsen för funktionshindrade människor i Disabled Peoples International (internationella handikapprörelsen) som har ett speciellt åtagande att förverkliga ett nätverk av föreningar för Independent Living som en del av genomförandet av lika villkor, uppmanar vi regeringar och politiker att införa följande principer:

1.
Tillgång till personlig assistans tjänster är en mänsklig och civil rättighet. Dessa tjänster skall ges till människor med alla typer av funktionshinder, i alla åldrar, med praktiskt behov som grund, oavsett personlig förmögenhet, inkomst eller civilt stånd.
2.
Brukare av personlig assistans skall kunna välja mellan ett utbud av olika modeller av personlig assistans tjänster som tillsammans erbjuder valet av olika grader av brukarkontroll. Brukarkontroll, enligt vår åsikt, kan uppnås av alla människor, oavsett rättslig handlingsförmåga.
3.
Tjänsterna skall möjliggöra för brukarna att delta i varje sammanhang i livet såsom hemmet, arbete, skola, fritid och resor och politiska livet. Dessa tjänster skall möjliggöra för funktionshindrade människor att bilda familj och fullgöra alla plikter i samband med detta.

4.
Dessa tjänster måste vara tillgängliga varaktigt från allt upp till 24 tim. per dag, 7 dagar i veckan, som korttids eller akuttjänst. Dessa tjänster skall inkludera assistans med personlig-, kommunikations-, hushålls-, transports-, och andra närliggande tjänster.
5.
Finansieringsmyndigheten skall försäkra sig om att tillräckliga medel finns tillgängliga för brukaren, för lämplig utbildning av denne och dennes assistent, om detta bedömes nödvändigt av brukaren.
6.
Finansiering måste inkludera konkurenskraftiga löner till assistenterna, samt anställningsförmåner, och alla legala och avtalsenliga förmåner, plus administrativa kostnader.
7.
Finansiering skall komma från en central garantimyndighet, och betalas till brukaren vart helst han/hon önskar. Finansiering skall inte betraktas som tillgänglig beskattningsbar inkomst, och skall inte göra brukaren oberättigad till andra samhälleliga förmåner och tjänster.
8.
Brukaren skall vara fri att anställa alla personliga assistenter, vemhelst han/hon önskar, inklusive familjemedlemmar.
9.
Brist på resurser, höga kostnader, tillräckliga eller icke existerande tjänster skall inte användas som ett argument för att placera en individ på en institution.
10.
Det skall finnas en enhetlig juridisk överklagningsprocedur som arbetar oberoende från finansieringsmyndigheten, tillhandahållare och beviljare, och som effektueras inom rimlig tid och möjliggör för klaganden att erhålla juridisk hjälp på bekostnad av staten.
11.
För att främja det ovanstående, måste funktionshindrade människor och deras organisationer ha ett avgörande inflytande på alla politiska beslutsnivåer inkluderande planering, införande och utveckling.

Vill Du bli arbetsledare i STIL och själv organisera Din personliga assistans ?

Sänd talongen till: STIL, Garnisonen Y-huset
                                          Karlavägen 100
                                          115 81 Stockholm

Ja, jag är intresserad av att bli arbetsledare i STIL och vill ha mer information:

Namn.....

Adress.....

Rapport från Europakonferensen, Strasbourg om Personlig assistans.

19.

Som en av delegaterna, representerande GIL, kommer jag här med en rapport om konferensen.

Jag flög ner via Paris där jag måste byta flygplats från Orly till Charles de Gaulle. Då jag naturligtvis hade en assistent med mig hann jag med att äta middag i Paris mellan flygplatsbytena. Jag åkte taxi genom centrala Paris via Champs Elyse och fick en titt på Eiffeltornet. Tiden medgav dock ingen sightseeing. I Strasbourg logerade vi på ett youth-hostel.

Konferensen pågick i tre dagar. Två dagar användes till debatt och diskussioner om situationen i våra respektive länder.

Jag höll ett anförande om hur vi hade det här i Göteborg och hur vi tänkte gå vidare och vilken målsättning vi har. Huvudtalare var Adolf Ratzka och Judy Heuman, och några andra deltagare från Center for Independent Living Berkley var också med.

Själva debatten visade att de olika politiska systemen i våra länder hade utformat vår service på mycket olika sätt. Det var svårt att få en uppfattning om hur den var uppbyggd i de olika länderna. Gemensamt var dock otillräckligheten och bristen på kontroll över servicen. Ungern hade t.ex. i stort sett inga assistenttjänster alls.

Vi enades om den resolution som skickats ut till medlemmarna i GIL och STIL. Resolutionen skall tjänstgöra som en anvisning och stark markering för Europas länder, att visa hur vi ser på vår livssituation och hur lagstiftningen skall anpassas för att tillgodose våra behov och ge oss lika villkor.

Ett Independent-livingnätverk i Europa skapades, med kontakt-

personer från föreningarna i de olika länderna.

För övrigt fick jag kontakt med och hade stort utbyte av diskussioner med funktionshindrade vänner från andra länder. Främst från Västtyskland, England, Norge och Finland. Vennen från Norge gjorde en videofilmning av mig där jag redogjorde för hur vi hade det med vår service i Göteborg och vilka planer vi hade.

Några tillfällen blev det också att uppleva fransk miljö med restaurant-besök. Ett minus var den dåliga servicen på franska flygplatser. Min assistent talade tillräckligt franska för att man inte skulle skylla på språksvårigheter för den dåliga servicen. Det var hela tiden på håret att vi kom med planen trots att vi var där i god tid. Planen fick stå och vänta på den siste passageraren. Gissa vem...

Rolf/ GIL

Tillåt mig att trösta nedanstående klagande med att vi just i dagarna träffar landstinget för att diskutera finansieringen av en kooperativ färdtjänst.

Bengt

En färdtjänstkunds klagovisa

Att anlita färdtjänst och invänta hämtning är, som att ha en klocka på klämtning, vars urverk ställts in på begravningsakt, enär tidens gång kommer helt ur takt.

I trapphuset höres stegen som

springa.

Nu skall det väl strax på dörrklockan ringa !

Men så eka de bort och ingenting händer.

Där sitter jag åter och skär mina tänder.

Det här går ej längre ! Jag tar telefon, slår nummer, det svaras i vänlig ton.

" Detta är SL; s färdtjänst.

För närvarande ligger ett flertal samtal före i vår telefonkö, om möjligt vänta, Ni är placerad i kön. "

Det blir från min sida suckar och stön.

Minuter försvinna, mitt adrenalin

ökar i takt med att jag lider pin,

när ideligen den röst jag får höra,

som säger

" Färdtjänst, var god dröj, " i mitt öra.

En ljuvlig stämning i luren:

"Färdtjänst!" "Ja, hej, för beställningsnummer 90, är det möjligt att svara mej, om körorder har lämnats än eller ej ? "

" Vi har mycket att göra, men snart hämtar de dej ! "

Den plågsamma väntan fortskrider ett tag.

Jag tror bestämt att jag drabbas av slag !

Och förmodligen är jag ej ensam i leken, hur många med mej skall behöva tåla kneken ?

Det går åter i porten, steg närma sej.

Denna gång inte för att fjärma sej.

Äntligen dörrklockans hessa signal !

Slut på mitt kval !

Anslagstavlan

Ekonomisk förening

Stockholmskooperativet för Independent Living ekonomisk förening bildades i samband med permanentningen av STIL-projektet. En ekonomisk förening har klara juridiska tegler än en ideell förening, vilket är viktigt för STIL som entreprenadföretag. Vid bildandet av ek. föreningen så flyttades hela styrelsen över från den ideella föreningen, och valdes slumpvis på ett eller två år.

Simona Petré
Född 1952, konstnär
Arbetar på ABF + har ett litet företag
Jag är med i STIL- sen 1984- använder assistans - hjälper till med ekonomi och STIL-information.

Siv Rodrick
Född 1940 i Mariestad
Textilkonstnär, arbetsterapeut
Sjukpensionerad. Intresserad av skyddsfrågor. Med i STIL som-maren -84.

Bengt Elmén
Född 1961, studerade till socio-nom vid universitetet 1981-85. Började arbeta på STIL 1986 med hjälp av personlig assistans. Lång erfarenhet av förtroende-uppdrag i den traditionellt tröga handikappmöten.

Presentation av styrelsen

Yngve Bejersten
Född 1922 i Södertälje
Ingenjör, pensionär
Medlem i STIL från början (april- 84)

Ingela Skyllberg, Enskede
Nybliven arbetsledare, varit med i STIL ett par år.
Intressen: Data, musik, resor, m.m.

Sonia Ek
30-talist från Härjedalen.
Är rörelsehindrad sen tonåren och har lång erfarenhet av samhällsstyrda hjälpinsatser, men lever nu med STIL-assistans på egna villkor.
Med handelsutbildning som grund har jag bistått make i egen firma under större delen av mitt liv. Numera är jag ensam och arbetar en del för STIL på kansliet och som sekr. i styrelsen.

Lilian Persson
Född på 30-talet i Hede, Härjedalen. Jag har handelsutbildning och arbetat på kontor. Jag var med när STIL startade, och har fått ett normalt liv igen, efter 4år med hemtjänsten, då under ett år 57 hemvårdsbiträden vandrande ut och in i mitt hem.

TJEJGRUPPEN

Nästa möte är den 12 januari 1990 kl. 19.00 hemma hos Siv, Tomte-bog. 7, 5 tr. Ring i förväg och anmäl om Ni kommer, så att det finns tillräckligt med mat och dryck (till självkostnads pris)
Tel: 08- 32 39 20.

OBS! Endast tjejer, karlar äga ej tillträde!

Sammanträdesteknik

Ordförandes uppgifter:

Hälsa alla välkomna och tacka för förtroendet att ha blivit vald till ordförande.

Läsa upp dagordningen.

Klubba vilka som valts till sekreterare och justeringsmän.

Följa dagordningen.

I tur och ordning ge ordet till de som begärt det.

Se till att ämnet följs och att vederbörande inte talar i egen sak.

Klubba beslut när sådant fattats.

Se till att hela dagordningen hinns med.

Sekreterares uppgifter:

Anteckna vad som sägs vid mötet, punkt för punkt.

Vara noga med att anteckna vad som klubbas.

Anteckna ifall en punkt bordläggs.

Skriva rent protokollet efter mötet.

Justeringsmans uppgifter:

Läsa igenom utskrivet protokoll.

Se till att dagordningen följs.

Det renskrivna protokollet ska skrivas under av ordförande, sekreterare och justeringsmän.